Lietas Nr. A420298915
Lietas arhīva Nr. A42-00696-16/23

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2016.gada 9.martā

Administratīvā rajona tiesa šādā sastāvā:
tiesnese Rudīte Migla
ar tulku Zoju Augustausku,

piedaloties pieteicējai /pers. A/ un atbildētājas Rīgas pilsētas pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes Rīgas bāriņtiesas pārstāvēm Sigitai Skopānei un Lindai Lakševicai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc /pers. A/ pieteikuma par Rīgas bāriņtiesas 2015.gada 5.augusta lēmuma Nr.1-6/1736 lietā Nr.7-3/34-2002 atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Rīgas bāriņtiesas 2003.gada 2.jūnija lēmumu Nr.1-6/1001 lietā Nr.7-3/34-2002 pieteicēja /pers. A/ iecelta par aizgādni /pers. D/ atstātajam mantojumam. Ar minēto lēmumu /pers. A/ uzlikts pienākums sniegt norēķinu par aizgādņa pienākumu veikšanu bāriņtiesā ik gadu pēc 6 mēnešiem, bet, aizgādnībai izbeidzoties, dot galīgo norēķinu.

Ar Augstākās tiesas Civillietu tiesas palātas 2012.gada 18.septembra spriedumu civillietā Nr.C04342704 /pers. E/ apstiprināts mantojuma tiesībās uz /pers. D/ atstāto mantojumu, spriedums stājies likumīgā spēkā 2014.gada 16.jūnijā.

Nesaņemot pieteicējas galīgo norēķinu par /pers. D/ mantojuma masas pārvaldību, bāriņtiesa ar 2014.gada 10.septembra lēmumu Nr.1-62222 atcēla /pers. A/ no /pers. D/ atstātā mantojuma aizgādņa pienākumu pildīšanas.

Ar Rīgas bāriņtiesas 2015.gada 5.augusta lēmumu Nr.1-6/1736 lietā Nr.7-3/34-2002 (turpmāk – Lēmums) pieteicējai uzlikts naudas sods 140 *euro* apmērā par galīgā norēķina par /pers. D/ mantojuma masas pārvaldību neiesniegšanu.

[2] 2015.gada 3.septembrī Administratīvajā rajona tiesā saņemts pieteicējas pieteikums par Lēmuma atcelšanu. Pieteicēja norāda turpmāk minēto.

[2.1] Pieteicēja kā aizgādne pārvaldījusi namīpašumu /adrese/, kas sastāv no divām dzīvojamām ēkām. 2010.gada 10.jūlijā tika noslēgts līgums par māju apsaimniekošanu ar dzīvokļu īrnieku biedrību „/nosaukums/". Biedrība mājas uzturēšanai un remontdarbiem vāca naudu no biedrības locekļiem, kā arī biedrība veica visus maksājumus par ūdens piegādi, kanalizāciju, atkritumu izvešanu, elektrību un mājas uzturēšanu. No biedrības biedriem savāktā nauda pieder biedrībai. No namīpašuma pārvaldīšanas nekāda peļņa netika iegūta, jo ēkās nav izvietoti komercuzņēmumi. Ēkas ir izremontētas un saglabātas labā stāvoklī. 2014.gada 5.decembrī pieteicēja Rīgas bāriņtiesai iesniegusi galīgo norēķinu par mantojuma masas pārvaldību.

[2.2] /pers. E/ un /pers. F/ apstiprināti mantojuma tiesībās uz /pers. D/ atstāto mantojumu ar Rīgas apgabaltiesas 2006.gada 31.jūlija spriedumu lietā Nr.C04342704. Minētās personas pārņēma mantojuma tiesības 2006.gadā, un nekādas pretenzijas par aizgādnību mantojumam /pers. E/ un /pers. F/ nav izvirzījuši. Atbilstoši Civillikuma 666.pantam Rīgas bāriņtiesai bija pieteicēju no aizgādņa pienākumiem jāatbrīvo jau 2006.gadā. 2007.gadā /pers. F/ un /pers. E/ pārdeva viņiem piederošās domājamās daļas nekustamajā īpašumā. Rīgas bāriņtiesa nezināmu iemeslu dēļ aizstāv nevis mantinieku tiesības, bet namīpašuma īpašnieku /pers. H/ un /pers. I/ intereses.

[3] 2015.gada 29.oktobrī Administratīvajā rajona tiesā saņemts Rīgas bāriņtiesas paskaidrojums par pieteikumu. Bāriņtiesa pieteikumu neatzīst un lūdz noraidīt, pamatojoties uz turpmāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Pieteicējas 2014.gada 5.decembra vēstule nevar tikt uzskatīta par /pers. D/ mantojuma masas pārvaldības galīgo norēķinu, jo nesatur ziņas, informāciju par mantojuma pārvaldību, par ienākumiem, izdevumiem mantojuma masai mantojuma pārvaldīšanas laikā, kā arī nav dokumentu, kas informāciju apliecinātu. Vēstule neatbilst Civillikuma 302. un 356.panta noteikumiem par norēķinu. Ņemot vērā, ka pieteicēja laika periodā no 2003.gada periodiski sniedza norēķinus par /pers. D/ atstātā mantojuma pārvaldību, kā arī bāriņtiesa bija nosūtījusi pieteicējai galīgā norēķina par mantojuma masu veidlapu, pieteicēja zināja, kādas ziņas, informācija jānorāda un kādus dokumentus jāpievieno galīgajam norēķinam.

[3.2] 2015.gada 15.maijā pieteicējai nosūtīta vēstule ar lūgumu nekavējoties iesniegt bāriņtiesā galīgo norēķinu, kas saturētu precīzu informāciju par mantojuma masas sastāvu, aizgādnības laikā gūtajiem ienākumiem un izdevumiem, papildus pievienojot ienākumus un izdevumus apliecinošus dokumentus. Pieteicēja arī brīdināta, ka galīgā norēķina neiesniegšanas gadījumā bāriņtiesa vērsīsies pret pieteicēju par administratīvā akta izpildi piespiedu kārtā. 2015.gada 8.jūnijā pieteicējai nosūtīta bāriņtiesas vēstule ar lūgumu iesniegt bāriņtiesā galīgo norēķinu, papildus lūdzot iesniegt arī /pers. E/, /pers. I/ un /pers. H/ pilnvarotās personas /pers. J/ 2015.gada 26.maijā pieprasīto informāciju: atskaiti par ieņēmumiem un izdevumiem nama pārvaldīšanā, veikt debitoru-kreditoru norēķinu salīdzināšanu ar aktu pēc stāvokļa mantojuma aizgādības izbeigšanās brīdī, atspoguļot īpašuma tehnisko stāvokli mantojuma pieņemšanas un aizgādības izbeigšanās brīdī, sniegt atskaiti par mantojuma masas konta stāvokli.

2015.gada 12.jūnijā bāriņtiesā saņemta pieteicējas 2015.gada 5.jūnija vēstule, kurā norādīts, ka pieteicējai kā aizgādnei bija pienākums nekustamo īpašumu /adrese/, saglabāt. Pieteicējai neviens nekustamo īpašumu nav nodevis, un akts par nodošanu nebija sastādīts. Vēstulei pievienota tiesībsarga 2015.gada 29.maija vēstule, kurā norādīts, ka aizgādnība /pers. D/ atstātajam mantojumam izbeigusies, līdz ar to izbeidzas aizgādņa tiesības rīkoties ar mantu.

[3.3] Bāriņtiesa 2015.gada 5.augustā nolēma lietu izskatīt bez pieteicējas klātbūtnes, norādot, ka pieteicējai bija vairākreiz lūgts iesniegt galīgo norēķinu un pieteicējai bija iespējas to izdarīt sev vēlamajā laikā un veidā. Pieteicējas ģimenes ārsta 2015.gada 3.augusta izrakstā norādītais, ka pieteicējai ir ierobežotas kustības – nevar paiet (ar grūtībām) –, nevarēja būt pamats sēdes atlikšanai, jo pieteicējai nebija šķēršļu kādu pilnvarot vai iesniegt viedokli rakstiski. Bāriņtiesai nebija citu līdzekļu, kā vien uzlikt pieteicējai naudas sodu, jo pieteicēja ilgstoši nav iesniegusi galīgo norēķinu, tādējādi neizpildot Rīgas bāriņtiesas 2003.gada 2.jūnija lēmumā Nr.1-6/1001 uzlikto pienākumu. Pieteicēja nav pārvaldījusi mantojuma masu kā labs saimnieks, un tas uzskatāms par aizgādnības pārvaldības interesēm neizdevīgu aizgādņa darbību. Bāriņtiesa pieņēma pamatotu Lēmumu, prioritāri nodrošinot mantojuma masas, tās mantinieku intereses.

[3.4] Noslēdzot līgumu ar biedrību par namīpašumu apsaimniekošanu, pieteicēja biedrībai nenodeva mantojuma aizgādnes pienākumu pārvaldīt mantojumu. Pieteicējai kā mantojuma masas aizgādnei bija jāpārvalda mantojums ar tādu pašu rūpību kā saimnieks pārvalda savas paša lietas, jāpārbauda biedrības darbība, jāseko biedrības izdevumiem un ienākumiem. Līgumā ar biedrību ir noteikts, ka biedrība katru mēnesi līdz 15.datumam iesniedz mantojuma aizgādnei pārskatu par namīpašuma izdevumiem un ienākumiem par iepriekšējo mēnesi, līdz ar to aizgādnei bija jābūt informētai par biedrības darbību. Apstāklis, ka no 2010.gada 10.jūlija namīpašuma apsaimniekošanu uzņēmās biedrība, neatbrīvo pieteicēju no bāriņtiesas uzliktā pienākuma sniegt galīgo norēķinu par mantojuma pārvaldīšanu.

[3.5] Kaut arī ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu kolēģijas 2006.gada 31.jūlija spriedumu (stājās spēkā 2006.gada 5.septembrī) /pers. E/ un /pers. F/ atzītas īpašuma tiesības uz namīpašumu /adrese/, tomēr tiesvedība lietā turpinājās un minētais spriedums 2007.gadā tika atcelts. Tomēr, pamatojoties uz 2006.gada 31.jūlija spriedumu, kamēr tas vēl nebija atcelts, /pers. E/ un /pers. F/ veica gan īpašumtiesību reģistrēšanu zemesgrāmatā, gan arī atsavināja sev piederošās daļas /pers. H/, kas savukārt ½ no domājamām daļām atsavināja tālāk /pers. I/. Minētās darbības ierakstītas zemesgrāmatā. Ar Augstākās tiesas Civillietu tiesas palātas 2012.gada 18.septembra spriedumu civillietā Nr.C04342704 /pers. E/ apstiprināts mantojuma tiesībās uz /pers. D/ atstāto mantojumu; spriedums stājies likumīgā spēkā 2014.gada 16.jūnijā. Līdz ar šī sprieduma stāšanos spēkā atbilstoši Civillikuma 666.panta pirmajai daļai aizgādnība pār /pers. D/ 2001.gada 9.janvārī atklājušos mantojumu beidzās, un bāriņtiesai saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 43.panta pirmās daļas 4.punktu bija jālemj par aizgādņa atbrīvošanu no pienākumu pildīšanas. Aizgādnim pret parakstu bija jānodod mantojums kopā ar galīgo norēķinu apstiprinātajiem mantiniekiem un jāiesniedz galīgais norēķins bāriņtiesai, ko pieteicēja nav izdarījusi. Ar Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2015.gada 27.februāra lēmumu noraidīts trešo personu pieteikums par Augstākās tiesas Civillietu tiesas palātas 2012.gada 18.septembra sprieduma atcelšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem.

[3.6] Bāriņtiesas pienākums ir veikt mantas apsardzību, kamēr mantinieki nav apstiprināti mantojuma tiesībās, tam ir paredzēta mantojuma aizgādnība. Mantojuma aizgādnim jādarbojas mantojuma interesēs, lai nodrošinātu mantinieku, īpašnieku tiesības uz saglabāto mantojumu. Norēķinu par mantojuma pārvaldību sniegšana ir viens no veidiem, kā bāriņtiesa uzrauga aizgādņa rīcību mantojuma pārvaldīšanā, taču galīgais norēķins ir kā aizgādņa atskaite par mantojuma pārvaldīšanu gan mantiniekiem, gan bāriņtiesai. Bāriņtiesa nav apstiprinājusi arī pieteicējas pēdējos norēķinus par mantojuma pārvaldīšanu, un pieteicēja nav novērsusi šajos norēķinos norādītās nepilnības. Mantojuma aizgādnis ir atbildīgs par visiem zaudējumiem, ko viņš, neizpildīdams savus pienākumus, ir radījis mantojumam.

[4] Pieteicēja tiesas sēdē pieteikumu uzturēja, pamatojoties uz pieteikumā minētajiem argumentiem. Nenoliedza, ka nav iesniegusi galīgo norēķina par mantojuma masas pārvaldību, norādot, ka neviens nav paskaidrojis, kā tas sagatavojams.

[5] Rīgas bāriņtiesas pārstāve pieteikumu neatzina, pamatojoties uz Lēmumā un paskaidrojumā tiesai norādītajiem apsvērumiem.

Motīvu daļa

[6] Tiesa, izvērtējot administratīvās lietas materiālus un uzklausot procesa dalībnieku paskaidrojumus, secina, ka pieteikums ir apmierināms.

[7] Civillikuma (redakcijā, kas spēkā Lēmuma pieņemšanas brīdī) 216.pants noteic, ka personas, kam vajadzīga aizsardzība, kā arī mantu, kas palikusi bez pārvaldītāja, uztic aizbildņu vai aizgādņu gādībai, kuriem minētās personas un manta jāpārstāv.

Saskaņā ar Civillikuma 217.pantu aizbildnību nodibina pār nepilngadīgajiem.

Savukārt aizgādnību nodibina:

1) pār personām ar garīga rakstura vai citiem veselības traucējumiem, kuru rīcībspēju ierobežojusi tiesa (358.p.);

1^{1}) pār personām ar garīga rakstura vai citiem veselības traucējumiem steidzamos gadījumos bez rīcībspējas ierobežošanas ($364.^{2}$ p.);

2) pār personām izlaidīgas vai izšķērdīgas dzīves dēļ vai pār personām, kuras alkohola vai citu apreibinošo vielu pārmērīgas lietošanas dēļ draud novest sevi vai savu ģimeni trūkumā vai nabadzībā un kuru rīcībspēju ierobežojusi tiesa (365.p.);

3) pār promesošu un pazudušu personu mantu (371. p.);

4) pār mantojuma masu;

5) pār konkursa masu.

Civillikuma 218.pants noteic, ka aizbildnības un aizgādnības lietas pārzina bāriņtiesas.

No minētām tiesību normām izriet, ka Civillikums reglamentē divus atšķirīgus tiesību institūtus – aizbildnību un aizgādnību.

[8] Civillikuma 660.pants noteic, ka tiesa pēc mantinieka lūguma vai 659.pantā norādītajos gadījumos, saņēmusi attiecīgu paziņojumu, nodibina aizgādnību mantojumam, par ko paziņo bāriņtiesai izpildīšanai.

Ar Rīgas bāriņtiesas 2003.gada 2.jūnija lēmumu Nr.1-6/1001 lietā Nr.7-3/34-2002 pieteicēja /pers. A/ iecelta par aizgādni /pers. D/ atstātajam mantojumam *(lietas 35.lapa)*.

Mantojuma apsardzība pastāv mantinieku, legatāru un kreditoru interesēs. No mantojuma atklāšanās līdz mantojuma pieņemšanai var paiet zināms laiks. Mantinieki var neatrasties mantojuma atklāšanās vietā un mantojumam var draudēt izvazāšana, tāpēc ir jārūpējas par tā saglabāšanu (*sk. Krauze R., Gencs Z. Civillikuma komentāri Mantojuma tiesības, Mans īpašums, Rīga 1997. 200.lpp.*).

Ar Augstākās tiesas Civillietu tiesas palātas 2012.gada 18.septembra spriedumu civillietā Nr.C04342704 /pers. E/ apstiprināts mantojuma tiesībās uz /pers. D/ atstāto mantojumu; spriedums stājies likumīgā spēkā 2014.gada 16.jūnijā *(lietas 48.-54.lapa)*.

Saskaņā ar Civillikuma 666.pantu, kad likumīgā spēkā ir stājies tiesas spriedums vai lēmums vai notārs ir izdevis mantojuma apliecību par mantojuma pieprasītāju tiesībām, aizgādnība izbeidzas un līdz ar to izbeidzas aizgādņa tiesība rīkoties mantojuma masas vārdā. Aizgādnis nodod mantojumu līdz ar galīgo norēķinu (663.p.) atzītiem mantiniekiem pret parakstu un iesniedz to bāriņtiesai, kas pēc paraksta saņemšanas atsvabina aizgādni no viņa pienākumiem.

Atbilstoši Civillikuma 663.pantam aizgādņiem savas pārvaldības laikā jādod ik gadu par to norēķins bāriņtiesai, bet, kad mantojumu nododot mantiniekiem vai aiz citiem iemesliem aizgādnība izbeidzas – jādod galīgs norēķins. Bez tam bāriņtiesa var uzlikt aizgādnim pienākumu dot norēķinu jebkurā laikā.

Ar Rīgas bāriņtiesas 2014.gada 10.septembra lēmumu Nr.1-62222 /pers. A/ atcelta no /pers. D/ atstātā mantojuma aizgādņa pienākumu pildīšanas *(lietas 59.-62.lapa)*, un /pers. A/ vairākreiz pieprasīts iesniegt bāriņtiesā galīgo norēķinu par /pers. D/ mantojuma masas pārvaldību *(lietas 63., 71., 75.lapa)*.

Lietā nav strīda, ka /pers. A/ bāriņtiesā nav iesniegusi galīgo norēķinu par /pers. D/ mantojuma masas pārvaldību. Lietā ir strīds, vai bāriņtiesa bija tiesīga /pers. A/ par galīgā norēķina neiesniegšanu sodīt ar naudas sodu *140 euro* apmērā, pamatojoties uz Civillikuma 333.panta pirmo un otro daļu.

[9] Civillikuma 333.panta pirmajā daļā noteikts, ka bāriņtiesa var par tās rīkojumu vai lēmumu neizpildīšanu uzlikt aizbildņiem naudas sodu līdz 140 *euro*. Nauda ieskaitāma attiecīgās pašvaldības ienākumos. Savukārt Civillikuma 333.panta otrajā daļā noteikts, ka mēneša laikā pēc paziņojuma saņemšanas par soda uzlikšanu aizbildnis var vērsties pie bāriņtiesas, kas sodu uzlikusi, norādot attaisnojuma iemeslus, ar lūgumu samazināt vai atlaist sodu. Tātad Civillikuma 333.pants nosaka bāriņtiesas tiesības par tās lēmuma neizpildīšanu aizbildņiem uzlikt sodu līdz 140 *euro*. Kā jau tiesa iepriekš norādīja, aizbildnība un aizgādnība ir divi dažādi tiesību institūti.

Līdz 2014.gada 1.jūlijam bija spēkā Civillikuma 662.pants redakcijā, kas noteica, ka aizgādņi mantojuma pārvaldībā rīkojas pēc tiem pašiem noteikumiem, kas paredzēti pilngadīgo aizgādņiem (356.p.), ja atsevišķos gadījumos nav noteikts citādi. Savukārt atbilstoši Civillikuma 356.pantam aizgādnība pār pilngadīgajiem pakļauta attiecīgiem noteikumiem par aizbildnību pār nepilngadīgajiem, ciktāl šie noteikumi nerunā pretim sekojošiem.

Tātad līdz 2014.gada 1.jūlijam bāriņtiesa varēja piemērot naudas sodu mantojuma aizgādņiem, atsaucoties uz Civillikuma 333.pantu. Taču, tā kā Lēmums pieņemts 2015.gada 5.augustā, atsaucei uz Civillikuma 333.pantu vairs nav tiesiska pamata.

Ņemot vērā minēto, tiesa Lēmumu atzīst par prettiesisku un atceļamu.

[10] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu, ja pieteikums pilnībā vai daļēji apmierināts, tiesa piespriež no atbildētāja par labu pieteicējam viņa samaksāto valsts nodevu. Tiesa konstatē, ka pieteicēja ir samaksājusi valsts nodevu 28,46 *euro* apmērā *(lietas 6.lapa)*.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu, 246.–251.pantu, 253.panta pirmo daļu un 289.–291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

apmierināt /pers. A/ pieteikumu.

Atcelt ar tā pieņemšanas brīdi Rīgas bāriņtiesas 2015.gada 5.augusta lēmumu Nr.1-6/1736 lietā Nr.7-3/34-2002.

Uzlikt pienākumu Rīgas pilsētas pašvaldībai atlīdzināt /pers. A/, personas kods /personas kods/, dzīvojošai /adrese B/, samaksāto valsts nodevu 28,46 *euro* apmērā.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no tā sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese R.Migla